

ДО:

Росица Карамфилова

Министър на околната среда и водите

КОПИЕ ДО:

Ангел Александров Ангелов, посланик на Република България в Сърбия

Момчил Райчевски, директор, Дирекция „Югоизточна Европа“, МВНР

Инж. Румелия Петрова, директор, Басейнова дирекция „Дунавски район“

Росалина Христова Инджиева, изпълнителен директор, Изпълнителна агенция по околна среда

Ерик Мамер, генерален директор, ГД „Околна среда“

Герт Ян Копман, генерален директор, ГД „Съседство и разширяване“

18 август 2026 г.

ОТНОСНО: Трансгранични обществени консултации относно Специализирания устройствен план за територията със специално предназначение за минно-металургичния комплекс „Чукару Пеки“ и „Малка Голая“ на „Serbia Zijin Mining d.o.o.“, Република Сърбия

Уважаема госпожо министър Карамфилова,

Подписалите се български неправителствени организации учтиво молят Министерството на околната среда и водите на България да предприеме формални действия по Протокола за стратегическа екологична оценка към Конвенцията от Еспо („Протокола от Киев“), с цел да бъдат осигурени трансгранични консултации относно *Специализирания устройствен план за територията със специално предназначение за минно-металургичния комплекс „Чукару Пеки“ и „Малка Голая“ („Специализирания устройствен план“)*, разположен в Република Сърбия.

Планираният минно-металургичен комплекс се намира в басейна на река Тимок, която се влива директно в река Дунав при споделената българо-сръбско-румънска граница, както вече е потвърдено от официалния концептуален документ. Всяко значително трансгранично въздействие може затова да се разпростре по цялото българско течение на река Дунав — от Брегово, Видин и Лом до всички общини и общности надолу по течението, докато реката напусне българската територия. Това означава, че българските общности, общини, граждански организации и компетентни органи имат пряк и легитимен интерес да участват в процеса на вземане на решения. Ранното включване води до по-добри решения и по-силна защита на човешкото здраве и околната среда.

1. Какво се планира

На 18 юни 2026 г. правителството на Сърбия прие решение за изготвяне¹ на

¹http://demo.paragraf.rs/demo/combined/Old/t/t2026_04/SG_036_2026_016.htm

Специализиран устройствен план за територията със специално предназначение за бъдещия минно-металургичен комплекс „Чукару Пеки“ и „Малка Голая“, заедно с решение за извършване на свързаната с него Стратегическа екологична оценка (СЕО). Придружаващият концептуален документ (*Elaborat*)² обхваща индустриална площ от 126 км² в общините Бор и Зайчар. Общественото обсъждане в Сърбия продължи до 3 август 2026 г.

Планът се финансира от „Serbia Zijin Mining d.o.o.“, дъщерно дружество на китайската „Zijin Mining Group“ — вторият по големина производител на мед в Европа — която има за цел да разшири производствения си капацитет до 850 000 тона годишно, като по-голямата част от продукцията се изнася за Китай.

Планирането обхваща приблизително 126 км² в административните територии на градовете Бор и Зайчар и предвижда следното:

- **Развитие на подземната мина „Чукару Пеки“:** разширяване на долното рудно тяло (*Donje ležište*); налице е постоянен риск от слягане на земната повърхност.
- **Нова медно-златна мина „Малка Голая“ с комбиниран открит и подземен добив:** нейната заемана площ се оценява на над 1000 хектара — площ, съпоставима с цялата зона между селата Николичево (изцяло включено в плана) и Звездан (частично включено), което създава риск от сливане на двете населени места в една обща периферия на минния комплекс.
- **1900-хектарно съоръжение за управление на флотационно хвостохранилище:** разположено в долината на река Кривелска.
- **Нов металургичен комплекс:** изграден извън градската зона на Бор, предназначен за преработка на концентрат от „Чукару Пеки“, „Малка Голая“ и съществуващите оперативни дейности на „Serbia Zijin Copper“, заедно със свързаното производство на сярна киселина и съоръжения за пречистване на газове. Това включва и изграждането на топилен завод с планиран капацитет до 400 000 тона годишно.
- **Транспортна, енергийна и комунална инфраструктура:** с хоризонт на планиране до 2050 г. и първа фаза на изпълнение до 2035 г.
- **Преселване и/или отчуждаване** на местни жители.

Планът ще засегне и хидрографската система. Предвижда се водовземане от над 800 л/сек от река Църни Тимок — приблизително половината от лятното течение на реката — докато река Кривелска е определена за площадка на близо 1900-хектарното флотационно хвостохранилище. И двата водни потока се вливат чрез река Тимок в река Дунав надолу по течението от Брегово, Видин и Лом в България. Съгласно концептуалния документ (*Elaborat*), раздел 2.1:³ „Бор (рудникът, мелницата,

²GRAD BEOGRAD - GRADSKA UPRAVA:

<https://bor.rs/wp-content/uploads/2026/07/Elaborat-za-RJU-Cukaru-Peki-Malka-Golaja.pdf>

³ GRAD BEOGRAD - GRADSKA UPRAVA:

<https://bor.rs/wp-content/uploads/2026/07/Elaborat-za-RJU-Cukaru-Peki-Malka-Golaja.pdf>

топилнята и рафинерията), чрез река Борска, Тимок и Кривелска, потенциално могат да причинят трансгранично замърсяване на водите в намиращите се надолу по течението дунавски държави (Румъния и България).”

Към това се добавят и рисковете за подземните води: минната дейност в „Чукару Пеки“ носи постоянен риск от слягане на земната повърхност, докато бъдещата мина „Малка Голая“ се намира само на 7 км от Николичево - находище, известно с термалните си води - и от Зайчар, град, захранван от около 40 обществени извора и кладенеца, което повдига въпроси относно възможните въздействия върху водоносните хоризонти в района.

Съгласно сръбския Закон за планиране и изграждане, решението за обхват позволява срок от 12 месеца от 18 юни 2026 г. за изготвяне на Проекта на плана (*Nacrt*), който ще съдържа същинското техническо съдържание и доклада по СЕО.⁴ След това Проектът на плана трябва да бъде изложен за обществен достъп (*javni uvid*) за минимум 30 дни, последван от обществени изслушвания (*javna sednica*), на които всеки подаден коментар трябва да получи официален отговор от авторите на плана, преди вземането на каквото и да е решение.⁵

Етапът Проект на плана / *javni uvid*, очакван около средата на 2027 г. или по-рано, е моментът, в който смисленото и релевантно участие на България става възможно, тъй като едва тогава техническото съдържание и докладът по СЕО ще бъдат предоставени за обществена консултация. Член 10 от Протокола от Киев изисква уведомяване „възможно най-рано“, поради което днес молим Министерството да осигури ранния статус на България, вместо да изчаква отварянето на 30-дневния прозорец за обществен достъп и да рискува България да бъде третирана като закъснял участник в процес, който вече е в ход.

2. Защо е важно

Миннодобивният район Бор–Зайчар се намира в басейна на река Тимок, която се влива в Дунав надолу по течението от Брегово, Видин и Лом. България и Сърбия вече споделят документирано наследство от замърсяване с тежки метали (мед, олово, цинк, арсен) и свързаните с това рискове за общественото здраве в този трансграничен район.⁶

⁴ Правительство на Република Сърбия, Решение за изготвяне на Специализирания устройствен план за минно-металургичния комплекс „Чукару Пеки“ и „Малка Голая“, 18 юни 2026 г. (публикувано в Държавен вестник на Република Сърбия; съобщено в Ist Media, „Vlada pokrenula izradu Prostornog plana...“, 21 юни 2026 г.) <https://istmedia.rs/vlada-pokrenula-izradu-prostornog-plana-podrucja-posebne-namene-za-rudarsko-metalski-kompleks-cukaru-pek-i-malka-golaja/>

⁵ Пак там

⁶ Kalin Seymenov, 2023 – [Evaluation of water contamination in a crossborder river catchment affected by mining activities \(a case study between Republics of Serbia and Bulgaria\) | Forum geografic](#) и [Mobility and natural attenuation of metals and arsenic in acidic waters of the drainage system of Timok River from Bor copper mines \(Serbia\) to Danube River | Environmental Science and Pollution Research | Springer Nature Link](#)

Доклад на Специалните докладчици на ООН от 2025 г.⁷ описва подробно как настоящите дейности на „Zijin Mining“ от започването им през 2018 г. влошават замърсяването на въздуха, водата и почвата, създавайки сериозни рискове за човешкото здраве и околната среда. Концентрациите на мед в река Борска — част от същата речна система каквато е долината на Кривелска, която сега е определена за новото хвостохранилище — са близо седем пъти над допустимата граница, а средните концентрации на арсен във въздуха на една от мониторинговите станции надвишават националната целева стойност с над 90 пъти, съпроводено с документирано спадане на средната продължителност на живота в окръг Бор за същия период. Минната дейност доведе до изселване на жители от селата, често без адекватно обезщетение или рехабилитация, и направи ограничен достъп до природни ресурси. Липсата на ефективен държавен контрол допълнително утежнява предизвикателствата пред местните общности. Според докладчиците на ООН новите планове на „Zijin“ значително ще засегнат всички тези фактори, като ги засилят.

По отношение на планираното мащабно 1900-хектарно флотационно хвостохранилище в долината на река Кривелска, Международната комисия за защита на река Дунав (ICPDR) многократно е идентифицирала минните дейности и съоръженията за управление на хвост (TMF) като един от основните екологични рискове в басейна на река Дунав, призовавайки за по-строги стандарти за безопасност, подобрен мониторинг и по-силно трансгранично сътрудничество.⁸

Специализираният устройствен план не може и не трябва да се разглежда изолирано от по-широкото разширяване на дейността на „Zijin“ в целия миннодобивен район Бор. През март 2026 г. „Serbia Zijin Copper“ инициира процедура по ОВОС за голямо разширение на открития рудник „Южни ревер“ (*Južni revir*), обхващащо 126 милиона тона руда и 407 милиона тона откритка; пренасочването на река Мали Пек и ръб на пита на около 100 метра от най-близките домове. Новият металургичен комплекс по *Специализирания устройствен план* е изрично предназначен да преработва концентрат от дейностите на „Serbia Zijin Copper“, с резервиран капацитет за допълнителни 450 000 тона мед годишно извън първоначалните 400 000 тона, оразмерен за това мащабно разширение в целия район.⁹ Протоколът от Киев изисква докладът по СЕО да разгледа кумулативните и синергичните ефекти.¹⁰ Това означава, че оценка, ограничена само до площта от 126 км² на плана, би подценила комбинираното натоварване, достигащо до споделения Дунав през басейните на Тимок (и Пек).

⁷ Специални процедури на ООН, Съвместна комуникация AL CHN 17/2025 от Специалния докладчик по последиците за правата на човека от екологичното управление и обезвреждане на опасни вещества и отпадъци и Специалния докладчик по въпросите на малцинствата до правителството на Китай, относно дейността на „Serbia Zijin Copper DOO“ в Кривел, окръг Бор, Сърбия, 8 август 2025 г.

<https://spcommreports.ohchr.org/TMResultsBase/DownloadPublicCommunicationFile?gld=30207>

⁸ [icpdr.org/sites/default/files/2023-12/Accidental Pollution Hazard in the DRB Final Report.pdf](https://icpdr.org/sites/default/files/2023-12/Accidental%20Pollution%20Hazard%20in%20the%20DRB%20Final%20Report.pdf)

⁹ Концептуален документ, цитиран в бележка под линия 1, раздели 5.3.3.1–5.3.3.2, с. 21–22

¹⁰ Протокол за стратегическа екологична оценка (Киев, 2003 г.), Приложение IV, точка 6 и придружаващата я бележка под линия.

Нов план от такъв мащаб в речна система и район, които вече са замърсени, е точно видът развитие, за което една държава надолу по течението през границата има както право, така и пряк практически интерес да бъде консултирана преди, а не след финализирането на плана.

3. Правно основание

България и Сърбия са страни по Конвенцията от Еспо, включително нейния Протокол от 2003 г. за стратегическа екологична оценка (Протокола от Киев). Последният разширява логиката на трансграничните консултации от отделни проекти към планове и програми. Член 10 от Протокола от Киев изисква държавата на произход, когато прилагането на даден план или програма вероятно ще има значителни трансгранични екологични въздействия, да уведоми потенциално засегнатата държава възможно най-рано и да предложи консултации — включително да предостави плана и неговия екологичен доклад на обществеността в засегнатата държава на нейния роден език и да препраща техните коментари обратно чрез компетентните органи на самата засегната държава.¹¹

Решението на правителството на Сърбия от 18 юни 2026 г. я обвързва да извърши СЕО за този *Специализиран устройствен план*. Законът на Сърбия за стратегическа екологична оценка,¹² в сила от 6 декември 2024 г., е хармонизиран с Директива 2001/42/ЕО на ЕС. Това осигурява правната основа, чрез която задължението за трансгранично уведомяване и консултации следва да функционира и да се прилага по същество.

4. Защо сега

България има пряк интерес от ранно включване, тъй като системата Тимок–Дунав е споделена, а разположените надолу по течението български общини (Брегово, Видин, Лом) могат да бъдат засегнати от плана, особено предвид мащаба на планираното разширяване на минните дейности и съоръжението за хвостохранилище, които създават кумулативни рискове.

Това е особено актуално предвид факта, че Европейската комисия в своя доклад за напредъка по присъединяването на Сърбия за 2025 г. заключава, че в области, релевантни за настоящото писмо — като качество на водите, промишлено замърсяване и управление на риска — степента на съответствие с правото на ЕС остава частична.¹³ Рисковете от план от такъв мащаб в речна система, която вече е определена като трансграничен проблем за замърсяване, се засилват допълнително, като се има предвид, че през 2024 г. Сърбия е разполагала само с 8 водни инспектори за цялата страна.¹⁴

¹¹ Протокол за стратегическа екологична оценка към Конвенцията за оценка на въздействието върху околната среда в трансграничен контекст (Киев, 2003), член 10 – „Трансгранични консултации“:

<https://unece.org/environmental-policy/conventions/environmental-assessment/about-us/protocol-on-sea>

¹² „Държавен вестник на Република Сърбия“, бр. 94/2024

¹³ https://enlargement.ec.europa.eu/document/download/6e68ce26-b95b-48e1-921a-c60c12da8f00_en, p. 94 ff.

¹⁴ <https://www.ekologija.gov.rs/sites/default/files/inline-files/Godi%C5%A1ni%20plan%20za%202026%20-%20Inspekcija%20za%20za%C5%A1titu%20%C5%BEivotne%20sredine.pdf>

Опитът на България на други участъци от общата граница сочи в същата посока. След жалби, подадени от Earth Thrive заедно с, наред с други, българското сдружение „Балканка“, Постоянният комитет на Бернската конвенция на своята сесия през декември 2025 г. прие решения, наскоро съобщени на правителството на Сърбия, с които се призовава за спиране на замърсяващите дейности в два минни района (Босилеград и Хомолъе); изисква се възстановяване на вече нанесените щети и, в случая с Босилеград, докладване относно резултатите от трансграничното сътрудничество с България в рамките на Конвенцията от Еспо.¹⁵ Този случай се отнася до рудника Подвирови (Караманица), чиито оттоци достигаха река Драговищица, преминаваща в България.¹⁶ Досието по случая остава отворено, като предстои посещение на място за оценка от страна на Бюрото. Там, където минната дейност в близост до българската граница вече е причинила вреди, международните органи са били принудени да се намесят след настъпването на замърсяването. Настоящият Специализиран устройствен план е възможността България да бъде на масата за преговори преди и по време на вземането на решения, а не след това.

Ето защо е още по-важно България да не разчита единствено на вътрешния процес в Сърбия, а активно да отстоява собственото си право да бъде консултирана, за да гарантира здравето на хората и опазването на околната среда в този граничен регион.

С оглед на изложеното по-горе, учтиво молим Министерството на околната среда и водите да:

- **Отправи официално искане** Република Сърбия да уведоми България по член 10 от Протокола за СЕО във връзка със *Специализирания устройствен план за територията със специално предназначение за минно-металургичния комплекс „Чукару Пеки“ и „Малка Голая“*.
- **Ако Сърбия откаже**, да изиска писменото обоснование на Сърбия за това решение.
- **Да осигури признатия статут на България** като потенциално засегната страна на етапа на Проекта на плана (*Nacrt*), гарантирайки, че при публичното представяне на Проекта на плана и доклада по СЕО българските органи, общини и граждани автоматично ще получат документацията на български език и ще имат право да участват и да получават отговори на подадените коментари по

¹⁵ Съвет на Европа, Бернска конвенция, Жалба № 2022/06, „Възможно отрицателно въздействие от минни дейности в Босилеград и района на планината Хомолъе, Сърбия“:
<https://www.coe.int/en/web/bern-convention/-/possible-negative-impact-of-mining-activities-in-bosilegrad-and-in-the-homolje-mt-region>; БТА, „Бюрото на Бернската конвенция ще посети Сърбия през 2026 г. след жалби за предполагаемо замърсяване с тежки метали от минни дейности“, 15 декември 2025 г.:
<https://www.bta.bg/en/bg-world/1028033-bern-convention-bureau-to-visit-serbia-in-2026-after-complaints-for-alleged-heavy-metal-pollution-in-mining-activities-in-bosilegrad-and-homolje-region-serbia>; Earth Thrive чрез „Нови магазин“, 2026 г.:
<https://novimagazin.rs/dosije-zeleno/364906-earth-thrive-komitet-bernske-konvencije-nalozilo-vladi-da-obustavi-zagadjujuce-aktivnosti-na-homolju-i-u-bosilegradu>

¹⁶ Бернска конвенция, Формуляр на жалба от 4 октомври 2022 г., T-PVS/Files(2022)70, раздел относно местоположението на проекта:
<https://rm.coe.int/files70-2022-mines-in-bosilegrad-and-homolje-region-serbia-complaint-f/1680aa90b3>

време на обществените изслушвания (*javna sednica*) при равни условия със сръбските участници.

- **Своевременно да уведоми** българските общини, басейнови дирекции, общности и неправителствени организации по поречието на Дунав/Тимок и населените места надолу по течението на река Дунав, които могат да попаднат в зоната на потенциално въздействие, за да се осигури тяхното пряко участие.
- **Да възложи независими експертни оценки** на Проекта на плана / Доклада по СЕО относно:
 - (i) потенциалния трансграничен риск, произтичащ от новата подземна мина „Чукару Пеки“, мината „Малка Голая“, новия металургичен комплекс, завода за сярна киселина и хвостохранилището;
 - (ii) кумулативното въздействие, съпоставено с настоящото изходно състояние и последните разширения (открития рудник „Южни ревер“ [*Južni revir*] и пренасочването на река Мали Пек);
 - (iii) въздействието върху местното биоразнообразие, в светлината на скорошното идентифициране на редки и защитени видове на територията на „Малка Голая“.¹⁷
- **Да повдигне въпроса двустранно** пред Министерството на опазването на околната среда на Сърбия и, където е релевантно, пред Европейската комисия (ГД „Преговори за съседство и разширяване“ [DG NEAR] и ГД „Околна среда“ [DG ENVI]). Трансграничното екологично сътрудничество е пряко относимо към правото на ЕС по Глава 27, към която Сърбия е поела ангажимент като част от преговорите за присъединяване.

Оставаме в очакване на Вашия отговор!

С уважение,

1. Андрей Ралев, член на УС

Сдружение за дива природа БАЛКАНИ

2. Димитър Куманов, член на УС

Сдружение „Балканка“

3. Павел Антонов, PhD, Изпълнителен директор

Фондация „БлуЛинк“

4. Данита Заричинова и Ива Димитрова, членове на УС

Екологично сдружение „За Земята“

¹⁷ Kurir, „Редък вид растение „голяма мушица“ (*velika mužica*), намерено край Зайчар“ (19 май 2026 г.): <https://www.kurir.rs/vesti/srbija/9999219/retka-vrsta-biljke-velika-muzica-pronadjena-kod-zajecara> Bor030, „Еко Исток: Правителството стартира изготвянето на пространствен план за „Чукару Пеки“ и „Малка Голая““ (21 юни 2026 г.): <https://www.bor030.net/eko-istok-vlada-pokrenula-izradu-prostornog-plana-za-cukaru-pek-i-malku-golaju> NG Portal, „Стартира изработването на плана за „Чукару Пеки“ и „Малка Голая“, „Еко Исток“ предупреждава за последиците“ (22 юни 2026 г.): <https://www.ngportal.rs/pokrenuta-izrada-plana-za-cukaru-pek-i-malku-golaju-eko-istokupozorava-na-posledice/>

5. Руслан Зарев, председател на УС
Трънско туристическо дружество
6. Румяна Боянова, председател на УС
Сдружение "България за Трънско"
7. Антонина Шипарова, председател
Сдружение "АКИД"
8. Светлана Митева, председател на УС
Сдружение "Приатели на Маджарово"
9. Димитър Палов, председател на УС
Сдружение "Ти Решаваш"
10. Бистра Борисова, председател на УС
Сдружение "ЗЕМЯ"
11. Вера Стаевска, председател на УС
СИП, инициатива Зелени закони
12. Веселин Денев, председател на УС
Сдружение "Заедно за чиста природа"